

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุนการจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งสร้างกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศจากคนไทยเที่ยวไทยนับแสนล้านบาทเช่นเดียวกัน ขณะเดียวกัน ธุรกิจการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 6-7 ของแรงงานทั้งระบบ รวมทั้งยังช่วยกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ชนบท ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: 5)

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน ในอดีตได้รับการขนานนามว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์” หรือ “เวียงพิงค์” เชียงใหม่ในวันนี้เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมแบบล้านนาไทย ตลอดจนน้ำใจไมตรีของชาวเชียงใหม่ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาและศิลปวัฒนธรรม อันเก่าแก่กว่า 700 ปี ประชาชนมีความเลื่อมใสและผูกพันกับพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง มีการสร้างและทำนุบำรุงวัดวาอารามจำนวนมาก ซึ่งจัดเป็นสิ่งล้ำค่าของจังหวัดเชียงใหม่ วัด ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนานของเมืองได้ชัดเจนอย่างหนึ่ง เป็นสถานที่ที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม วัฒนธรรมชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ในจังหวัดเชียงใหม่มีวัดและสำนักสงฆ์จำนวน 1,293 วัด แบ่งตามสังกัดได้เป็นมหานิกายจำนวน 1,253 วัด และธรรมยุติกนิกายจำนวน 40 วัด ซึ่งมีการแบ่งประเภทของวัดออกเป็น พระ

อารามหลวง และวัดราษฎร์(สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, ข้อมูล ณ วันที่ 20 มีนาคม 2555) ซึ่งวัดต่าง ๆ มีความเป็นมาและความสำคัญ ที่ชาวเชียงใหม่มีความภาคภูมิใจ และเป็นสถานที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเยี่ยมชม

การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมี 2 ลักษณะ คือ การเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเองและการใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว โดยที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย โรงแรม เกสต์เฮาส์ บังกะโล รีสอร์ท บ้านญาติ/เพื่อน ที่พักในอุทยานแห่งชาติต่างๆ บ้านรับรองของทางราชการและเอกชนอื่นๆ เป็นต้น โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2553 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 5,040,917 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 3,345,629 คน (66.37%) และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 1,695,288 คน (33.63%) ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 จำนวน 697,827 คน หรือ 16.07% ก่อให้เกิดรายได้ 39,507.03 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 จำนวน 6,901.24 ล้านบาท หรือ 21.17% (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2555)

ด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ เช่น ตามสภาพเศรษฐกิจ ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าเงินมากขึ้น นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้ โดยอาจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศหรือภายในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัวเนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนเราไปมาก คนส่วนใหญ่ทำงานอย่างหนัก เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่สามารถตอบสนองความสุขทางกาย หรือ คนบางกลุ่มที่ประสบกับปัญหาชีวิต จึงหาที่พึ่งทางใจแสวงหาความสงบให้กับชีวิต การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยตรงที่มีความสนใจพิเศษและตั้งใจที่จะเลือกเดินทางมายังวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาต่างๆ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เกี่ยวกับศาสนาโดยตรง รวมไปถึงนักท่องเที่ยวทั่วไปที่อาจไม่ได้เจาะจงที่จะมาเยี่ยมชมวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นๆ แต่วัดอาจเป็นสถานที่หนึ่งในโปรแกรมการท่องเที่ยว และไม่มีกิจกรรมหรือ

จุดมุ่งหมายอื่นที่เป็นพิเศษที่จะเยี่ยมชม นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยนิยมเดินทางไปวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ ไหว้พระ ทำบุญ สะเดาะเคราะห์ ปล่อยสัตว์หรือถวายสิ่งของสำหรับแก้เคล็ดต่างๆ ถวายสังฆทาน บนบานศาลกล่าว ขอพร และปฏิบัติธรรม จากเอกสารแจกฟรีสำหรับนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ มีการแนะนำนักท่องเที่ยวเพื่อไปกราบสักการะวัดที่มีชื่อดินามมงคล 9 วัด รวมถึงวัดสำคัญๆ เพราะเชื่อว่าจะช่วยเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งแต่ละวัดล้วนแล้วแต่เป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและมีความสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ วัดดอยก้อย วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดหมื่นเงินกอง วัดเจ็ดยี่หลวงวรวิหาร วัดดวงดี วัดเชียงใหม่ วัดเชียงใหม่ วัดลอยเคราะห์ วัดชัยมงคล เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, เอกสารแจกฟรี)

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไป จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และวัดต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการเตรียมการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างๆ มากมาย เช่น การบูรณปฏิสังขรณ์วัด เพื่อรองรับเหล่านักท่องเที่ยวต่างๆ ที่จะเข้ามาทำบุญ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากปัจจุบัน ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวต่างๆ มีการจัดทัวร์ธรรมะหรือธรรมะทัศนารกันอย่างแพร่หลาย การบรรจุกิจกรรมทางศาสนาเข้าไปในโปรแกรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางแบบส่วนตัวหรือแบบกลุ่มก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ จึงทำให้สามารถทราบได้ถึงพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเที่ยววัด เพื่อการพัฒนาการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว หรือผู้สนใจเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนจัดการ และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว หรือผู้สนใจ ในการนำไปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการทำการตลาด และวางแผนการให้บริการเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

นิยามศัพท์

พฤติกรรมการท่องเที่ยว ในที่นี้กล่าวถึงการศึกษาว่านักท่องเที่ยว ท่องเที่ยวแบบใด ท่องเที่ยวที่ไหน ท่องเที่ยวเมื่อไร ท่องเที่ยวเพื่ออะไร ท่องเที่ยวอย่างไร ใครเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจท่องเที่ยว สื่อประเภทไหนมีอิทธิพลในการเลือกตัดสินใจท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทย หมายถึง บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่หรือที่พำนักถาวรในประเทศไทย ที่ไม่ใช่จังหวัดเชียงใหม่ ที่เดินทางมาเที่ยววัด ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางแบบอิสระ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางกับบริษัทนำเที่ยว

วัดในจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง วัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีสองอย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ (พระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. 2505 หมวด 5 ว่าด้วยเรื่อง “วัด” มาตรา 31, 2552) ดังนั้น วัดในจังหวัดเชียงใหม่ในที่นี้ กล่าวรวมถึงวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมทั้งประเภท พระอารามหลวง และวัดราษฎร์ พระอารามหลวง คือ วัดที่พระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงสร้างหรือทรงบูรณปฏิสังขรณ์ หรือมีผู้สร้างน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นวัดหลวง และวัดที่ราษฎรสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ และขอพระราชทานให้ทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง ส่วนวัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ ทั้งสังกัดมหานิกายและธรรมยุต (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, 2552)